

Střední Evropa

1. Vymezení a společné znaky

- **Jádrové státy (Visegrádská skupina - V4):**
 - Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko.
- **Alpské země:**
 - Rakousko, Švýcarsko, Lichtenštejnsko.
- **Německo:** Často řazeno k Západní Evropě, ale geograficky i historicky má silné vazby na Střední Evropu.
- **Slovinsko:** Přechodná oblast mezi Střední, Jižní a Jihovýchodní Evropou.
- **Společné charakteristické rysy:**
 - **Geografická poloha:** Křižovatka Evropy, tranzitní oblast.
 - **Historický vývoj:** Dlouhá a složitá historie, součást velkých říší (Svatá říše římská, Habsburská monarchie, Prusko). Zkušenost s oběma světovými válkami.
 - **Postkomunistická transformace (země V4, východní Německo, Slovinsko):** Přechod od centrálně plánované ekonomiky k tržnímu hospodářství a demokracii po roce 1989.
 - **Členství v EU a NATO:** Většina států je členem obou organizací (výjimky Švýcarsko, Lichtenštejnsko).
 - **Vyspělé průmyslové státy:** Silná průmyslová tradice, zejména ve strojírenství a automobilovém průmyslu.
 - **Pestrá mozaika přírodních podmínek:** Od nížin po velehorské oblasti.
 - **Kulturní a jazyková rozmanitost:** Germánské, slovanské a ugrofinské jazyky.

2. Přírodní podmínky

- **Geologie a reliéf:** Velmi pestrý.
 - **Nížiny:**
 - **Severoevropská nížina:** Zasahuje do severního Polska a Německa.
 - **Velká uherská nížina (Alföld):** Rozsáhlá nížina v Maďarsku.
 - **Malá dunajská nížina:** Jižní Slovensko.
 - **Vídeňská pánev:** V Rakousku.
 - **Stará pohoří a vysočiny (hercynské vrásnění):**
 - **Česká vysočina:** Šumava, Krušné hory, Krkonoše.
 - Středomněmecká vysočina, Schwarzwald, Jura.
 - **Mladá pohoří (alpínské vrásnění):**
 - **Alpy:** Dominují Rakousku a Švýcarsku, nejvyšší pohoří regionu (Grossglockner v Rakousku, Dufourspitze ve Švýcarsku).
 - **Karpaty:** Obloukovitě se táhnou přes Slovensko a Polsko (Vysoké Tatry – Gerlachovský štít, 2655 m).
- **Podnebí:**
 - **Přechodné klima:** Mezi oceánským na západě a kontinentálním na východě.
 - **Západ (Německo):** Větší vliv oceánu, mírnější zimy, chladnější léta.

- **Východ (Polsko, Maďarsko):** Roste kontinentalita, teplejší léta, mrazivější zimy, méně srážek.
- **Vertikální (výšková) stupňovitost:** V Alpách a Karpatech se klima mění s nadmořskou výškou.
- **Vodstvo:**
 - Region je **hlavním evropským rozvodím**. Pramení zde mnoho významných řek.
 - **Úmoří Severního moře:**
 - **Labe:** Pramení v Krkonoších, protéká Německem.
 - **Rýn:** Pramení ve Švýcarsku, protéká Německem.
 - Odra, Visla.
 - **Úmoří Černého moře:**
 - **Dunaj:** Druhá nejdelší řeka Evropy, protéká Německem, Rakouskem, Slovenskem, Maďarskem. Klíčová dopravní tepna.
 - **Úmoří Baltského moře:**
 - **Odra, Visla.**
 - **Jezera:**
 - Velké množství jezer ledovcového původu v podhůří Alp (**Bodamské, Ženevské, Curyšské**) a na severu Polska a Německa (**Mazurská, Meklenburská jezerní plošina**).
 - **Balaton:** V Maďarsku, největší jezero Střední Evropy, tektonického původu.
- **Biosféra:**
 - Původní vegetace – **smíšené a listnaté lesy** – byla silně pozměněna člověkem.
 - **Pusta:** Unikátní stepní formace ve Velké uherské nížině.
 - V Alpách a Karpatech je patrná výšková stupňovitost (lesy, kosodřevina, alpské louky).

3. Obyvatelstvo

- **Hustota a rozmístění:**
 - Vysoká hustota zalidnění.
 - **Německo:** Nejlidnatější stát EU (cca 84 mil.).
 - **Nejhustěji osídlené oblasti:** Průmyslové regiony (Porúří, Horní Slezsko), údolí velkých řek (Rýn, Dunaj), velkoměstské aglomerace.
 - **Řídké osídlení:** Horské oblasti (Alpy).
- **Jazyková a etnická struktura:**
 - **Germánské jazyky:** Němčina (Německo, Rakousko, většina Švýcarska, Lichtenštejnsko).
 - **Slovanské jazyky:**
 - **Západoslovanské:** Polština, čeština, slovenština.
 - **Jihoslovanské:** Slovinština.
 - **Románské jazyky:** Francouzština, italština, rétorománština (ve Švýcarsku).
 - **Ugrofinské jazyky:** Maďarština.

- Významné menšiny: Turci v Německu, Romové.
- **Náboženství:**
 - **Katolicismus:** Převažuje na jihu Německa, v Polsku, Rakousku, Maďarsku, na Slovensku, ve Slovinsku.
 - **Protestantismus:** Převažuje na severu a východě Německa.
 - Vysoký podíl ateistů, zejména v ČR a východním Německu.
- **Urbanizace:**
 - Vysoký stupeň.
 - **Největší města:** Berlín, Vídeň, Budapešť, Varšava, Mnichov, Hamburg, Praha.
 - **Konurbace Porúří:** V Německu, jedna z největších v Evropě.

4. Hospodářství

- **Obecná charakteristika:**
 - Obrovské ekonomické rozdíly mezi západní (Německo, Rakousko, Švýcarsko) a východní (postkomunistické státy) částí regionu, i když se postupně snižují.
- **Německo:**
 - **Nejsilnější ekonomika Evropy**, čtvrtá největší na světě. "Motor" EU.
 - Extrémně silný export.
 - **Klíčová odvětví:** Automobilový průmysl (Volkswagen, BMW, Mercedes-Benz), strojírenství, chemický průmysl (BASF, Bayer), elektrotechnika (Siemens).
- **Rakousko, Švýcarsko:**
 - Vysoce vyspělé, bohaté státy.
 - **Švýcarsko:** Není členem EU. Globální centrum bankovníctví a financí, výroba hodinek (Swatch, Rolex), farmacie (Novartis, Roche), přesné strojírenství.
 - **Rakousko:** Dřevozpracující průmysl, strojírenství, cestovní ruch (Alpy).
- **Země Visegrádské skupiny (V4):**
 - Úspěšná ekonomická transformace, silný růst HDP po vstupu do EU.
 - Velký příliv zahraničních investic (zejména z Německa).
 - **"Montovny Evropy":** Silná orientace na automobilový a elektrotechnický průmysl (výroba dílů, finální montáž).
 - **ČR a Slovensko:** Lídři v produkci automobilů na obyvatele.
- **Zemědělství:**
 - Vysoce intenzivní a produktivní.
 - **Nížiny (sever Německa, Polsko):** Pěstování obilovin (pšenice, žito), brambor, řepky olejné. Chov prasat a skotu.
 - **Maďarsko:** "Obilnice Střední Evropy", pěstování pšenice, kukuřice, slunečnice, zeleniny (paprika).
 - **Podhůří Alp:** Chov skotu na mléko (výroba sýrů).
 - Vinařství: V teplejších oblastech (Porýní, Rakousko, Maďarsko).
- **Těžba:**
 - Dříve velmi významná, dnes na ústupu.
 - **Černé uhlí:** Porúří, Horní Slezsko (Polsko). Těžba se omezuje.

- **Hnědé uhlí:** Východní Německo, severozápad Čech, Polsko. Stále významné pro energetiku, ale ekologicky problematické.
- **Kamenná sůl:** Polsko (Wieliczka), Rakousko (Salzkammergut).
- **Doprava:**
 - Extrémně hustá a kvalitní dopravní síť.
 - Klíčový tranzitní koridor propojující západ a východ, sever a jih Evropy.
 - Významná říční doprava (Rýn, Dunaj).
- **Cestovní ruch:**
 - Mimořádně významný.
 - **Horské oblasti (Alpy, Tatry):** Zimní i letní turistika.
 - **Historická města:** Praha, Krakov, Budapešť, Vídeň, Berlín.
 - Lázeňství.